

УКРАЇНСЬКИЙ СТРАТЕГІЧНИЙ НАРАТИВ: ПОШУК ПРАКТИЧНИХ РІШЕНЬ

Піскорська Г.А.

к.і.н., доцент,

**кафедра реклами та зв'язків з громадськістю,
Київський університет імені Бориса Грінченка**

В умовах глобального розповсюдження цифрових технологій світові актори діють у середовищі з множиною інформаційних потоків. В сучасному світі інформація вже не є основою безпеки. Основою безпеки є комунікація з приводу інформації. Із зростанням ролі інтернет-видань та соціальних мереж, інформаційна складова стає повноцінною зброєю. У Концепції стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України від 22 лютого 2017 р. зазначається, що “ведення пропаганди та поширення неправдивої інформації через засоби масової інформації та соціальні мережі набувають все більшого впливу на думку громадськості, супротивник все частіше робить ставку саме на порушення комунікації як внутрішньої, так і зовнішньої, що може мати не менш руйнівні наслідки, ніж військова агресія” [1]. Отже, основою безпеки є переконлива, налаштована на сприйняття аудиторії, комунікація. Стратегічний наратив – більш гнучкий інструмент, аніж, наприклад, ідеологічна доктрина, може стати ефективним механізмом для просування інтересів держави по всіх напрямках у рухливому інформаційному середовищі.

Останнім часом фахівці з політичних та міжнародних комунікацій ретельно досліджують концепцію стратегічного наративу. Стратегічний наратив є ключовим змістовним елементом всієї інформаційної (в т.ч. – пропагандистської) діяльності держави. На його утвердження в цільових аудиторіях (внутрішніх чи зовнішніх) спрямовується діяльність всіх комунікативних можливостей держави. Проблемою залишається те, що на сьогодні відсутнє єдине розуміння самої концепції стратегічного наративу. Стратегічний наратив представляють, як “засіб за допомогою якого політичні актори намагаються конструювати загальне бачення минулого, сучасного та майбутнього міжнародної політики з метою формування бажаної поведінки з боку внутрішніх і міжнародних акторів” [2]. За умови, що суб'єктом комунікації є держава, стратегічний наратив містить історії, які подаються від імені держави, спрямовані на досягнення певних цілей та здійснення впливу на сприйняття інтересів держави, а також на формування уявлень про те, як держава діє і як вона повинна діяти. Наративи не розповідають про перебіг подій і фактів з хронологічною точністю. Вони спрощують реальну картинку, внаслідок чого вона набуває рис захоплюючої, доступної для розуміння історії тощо. Стратегічний наратив також створює рамки для розуміння складних подій, що відбуваються у сучасному світі[3].

Таким чином, стратегічний наратив можна визначити як сукупність взаємопов'язаних історій, які формують певні образи минулого, сучасного і майбутнього, які створено для управління сприйняттям цільових аудиторій і

спрямовано на досягнення стратегічних цілей. При цьому стратегічний наратив звертається не стільки до рацію, скільки до емоцій, цінностей, архетипів свідомості, міфів та аналогій. Отже компонентом стратегічного наративу є сторітелінг, як простіша і комфортніша для розуміння людини форма комунікації[4].

Акцент на емоційне сприйняття стало одним з факторів розповсюдження фейкових новин, що мають на меті підтримку вже сконструйованих тверджень, а не інформування про подію[3]. При цьому важлива відмінність стратегічного наративу від сторітелінга в тому, що перший більше спрямований в майбутнє, аніж в минуле і вибудовує концептуальні рамки для пояснення подій, які ще тільки мають відбутися[6]. Сила стратегічних наративів полягає в їх здатності мобілізувати цільові аудиторії, навіть за відсутності матеріальних, чи військових ресурсів [7]. Ефективний стратегічний наратив – це вдалий спосіб для слабого гравця отримати конкурентну перевагу над сильним: «слабкі м'язи, проте відмінні історії» [8, р. XI].

Свій підхід до наративу пропонують фахівці Міністерства оборони США: “Ключова складова наративу встановлює причини та бажані результати конфлікту у термінах, що зрозумілі відповідним аудиторіям”.

Таким чином, підходи до ідеї стратегічного наративу досить багатоманітні. У рамках одного з них стратегічний наратив подається як базова конструкція, яка встановлює початкову ситуацію або порядок, визначає проблему, яка знищує цей порядок та рішення, яке має відновити порядок. Інші підходи до стратегічного наративу полягають у тому, що наратив є комунікативною складовою, яка дозволяє суспільству зрозуміти де воно перебуває і куди воно має рухатись та надає пояснення своєї «історії» визначеним цільовим аудиторіям.

В Україні вперше офіційне визначення даного терміну подано в Доктрині інформаційної безпеки України: стратегічний наратив – спеціально підготовлений текст, призначений для вербального викладення у процесі стратегічних комунікацій з метою інформаційного впливу на цільову аудиторію. Питання стратегічного наративу, як базової основи стратегічних комунікацій, розглядали вітчизняні дослідники Д. Дубов, А. Баровська, О. Литвиненко, В. Ліпкан, Є. Макаренко, М. Ожеван, Г. Почепцов, Б.Парахонський, Г.Яворська та інші. Одним із перших офіційних джерел в Україні, де було розкрито дане питання стало відповідне дослідження Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД) , в якому здебільшого спираючись на переклад матеріалів НАТО, було подано концепцію стратегічного наративу.

Українські аналітики зазначають, що досі невирішеними залишаються питання якою мірою має бути формалізований (викладений) стратегічний наратив і в якому типі документу має відбутись таке фіксування. Офіційне визначення також не дає відповідь на питання що означає “спеціально підготовлений текст” та хто і яким чином його готує.

Є підстави вважати, що такими документами є Стратегія національної безпеки та Воєнна доктрина України. Другий документ є зазвичай рідше змінюється, а отже є більш ефективним щодо встановлення дійсно стратегічних пріоритетів. Водночас Стратегія національної безпеки є засадничим документом,

що визначає актуальні загрози та виклики національній безпеці і є джерелом (правовою основою) для Воєнної доктрини України. На нашу думку, базові установки для стратегічного нарративу – збереження, розвиток та експансія України з такими основними атрибутами – цілісною територією; політичною, економічною, соціальною, культурною та інформаційною незалежністю; правом на незалежну Конституцію; правом на незалежну внутрішню політику та правом на суб'єктну зовнішню політику.

Список використаних джерел

1. Концепція стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0612322-17>
2. Miskimmon A., O'Loughlin B. Understanding international order and power transition: A strategic narrative approach. *Forging the world: Strategic narratives and international relations* / A. Miskimmon, B. O'Loughlin, L. Roselle (eds). Ann Arbor, MI: University of Michigan Press. 2017. P. 276–310.
3. Allenby, Braden R. "The Age of Weaponized Narrative, or, Where Have You Gone, Walter Cronkite?" *Issues in Science and Technology* 33, no. 4 (Summer 2017). <https://issues.org/the-age-of-weaponized-narrative-or-where-have-you-gone-walter-cronkite/>
4. Brad Allenby and Joel Garreau, eds., *Weaponized Narrative: The New Battlespace*. Washington, DC: Center of the Future of War, 2017.
5. Salmon C. *Storytelling: Bewitching the Modern Mind*. L.; N.Y.: Verso, 2017
6. Douglas F. The Year After Zarqawi: Strategic Narratives. *Peripheral Operations & Central Visions in the "Long War"*. Paper presented at ISA 2008 Annual Convention, San Francisco.
7. Archetti C. Terrorism, Communication and the War of Ideas: Al-Qaida's Strategic Narrative as a Brand. Paper presented at the annual meeting of the International Communication Association, Suntec Singapore International Convention & Exhibition Centre, Suntec City. URL: <https://www.academia.edu/221753/>
8. Freedman L. *Strategy: A History*. N.Y.: Oxford University Press, 2013.